

ВІДГУК

офіційного опонента - доктора юридичних наук, професора Бауліна Юрія Васильовича - на дисертацію Олексія Петровича Гороха за темою «Звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України», поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія, кримінально-виконавче право – до спеціалізованої вченої ради Д.26.236.02 в Інституті держави і права імені В.М. Корецького НАН України

Актуальність теми дисертації. Масштабне дослідження О.П. Горохом такого кримінально-правового явища як звільнення засудженої особи від покарання свідчить про те, що останніми роками в Україні кількість звільнених від покарання майже дорівнює кількості осіб, яким покарання призначається реально (а за окремі злочини кількість звільнених від покарання значно перевищує кількість реально покараних) (с. 93). При цьому доведено ефективність застосування норм щодо звільнення від покарання та його відбування. Так, якщо рецидив злочинців серед осіб, які відбули покарання і, маючи судимість, знову були засуджені в різні роки становив від 21 до 27%, то рецидив серед осіб, які були звільнені від покарання з випробуванням в різні роки становив від 1,9% до 4,7%; рецидив серед осіб, умовно-достроково звільнених від відбування покарання – від 6 до 2,3%; рецидив серед осіб, які, будучи звільненими від відбування покарання з інших підстав, вчинили злочин становить 0,2-0,3% у загальній кількості засуджених. У той час, як питома вага засуджених, які вчинили злочин після повного відбування покарання, у загальній кількості засуджених в різні роки становила від 7% до 12%.

Таким чином, вочевидь, що застосування інституту звільнення від покарання має, безумовно, високу ефективність і тому підлягає науковому осмисленню.

Звичайно, до цього інституту була прикута увага багатьох дослідників.: в Україні нещодавно була захищена одна докторська дисертація і дванадцять кандидатських дисертацій. Цій темі присвячено багато наукових публікацій.

Разом із тим, далеко не всі проблеми у цій частині вирішені. По-перше, недосконалим є законодавство, що регулює відносини, пов'язані із звільненням засудженої особи від покарання. І О.П. Горох акцентує увагу на ті питання, які або взагалі не вирішені в законі, або вирішення яких має свої недоліки.

Далі, багато питань застосування кримінально-правових норм щодо звільнення засудженої особи від покарання або його відбування неоднаково застосовуються у судовій практиці, викликають певні труднощі. Автор базує своє дослідження на матеріалах масштабного узагальнення судової практики за 10-20 років (в залежності від показників статистичних даних у різні роки).

Крім того, багато теоретичних проблем звільнення від покарання вирішуються у науці кримінального права, з різними підходами і проблемними рішеннями. Автор скрупульозно аналізує і систематизує проблемні питання і пропонує їх аргументоване вирішення.

Нарешті, сучасний стан розвитку суспільства, у тому числі і в частині взаємовідносин між державою і злочинцями, потребує підходів до їх вирішення з позицій європейського права, практики ЄСПЛ, міжнародного кримінального права і досвіду окремих держав. О.П. Горох досить прискіпливо підійшов до аналізу зазначених джерел, критично їх оцінює і аргументовано пропонує включити деякі положення законодавств зарубіжних країн до вітчизняного кримінального законодавства.

Думаю, є і інші аргументи на користь актуальності вибраної теми дисертаційного дослідження, але і наведеного вище, на мій погляд, достатньо для висновку, що вибрана тема дослідження цілком заслуговує на докторське дослідження, яке здійснив О.П. Горох.

Наукова новизна результатів дослідження

Як відомо, наукова ступінь присуджується насамперед за наукові положення, які (з урахуванням досягнутого ними рівня новизни) є теоретичною основою (фундаментом) вирішеної в дисертації наукової задачі або наукової проблеми. В якості такої проблеми автор визначив розробку концепції ефективної системи видів звільнення від покарання.

Для вирішення цієї проблеми автор розробив, по суті, вчення про інститут звільнення від покарання, в основу якого покладені як загальні питання цього вчення, так і спеціальні питання, що стосується окремих видів звільнення від покарання.

Основою такого вчення вироблені автором наукові положення, які (на відміну від інших досліджень) характеризують звільнення від покарання як міжгалузевий інститут законодавства так званого кримінально-правового блоку; систематизація видів звільнення від покарання за стадією кримінального провадження та за категорією засуджених; розробка принципів та загальних засад звільнення від покарання; обґрунтування двох видів критеріїв, що складають ці засади – універсальні критерії та групові критерії, які поширюються лише на окремі, об'єднані в групи, види звільнення від покарання; узагальнення практики ЄСПЛ щодо врахування правових позицій цього суду у випадках звільнення від покарання національними судами; обґрунтування необхідності запровадження нових різновидів звільнення від покарання, а саме: заміни невідбутної частини покарання засудженим, які виявили бажання проходити військову службу за контрактом в особливий період, а також умовне звільнення від відбування покарання осіб, хворих на наркоманію, токсикоманію, з урахуванням ступеня тяжкості вчинення злочину та їх згоди добровільно пройти курс лікування; пропозиції щодо удосконалення окремих кримінально-правових норм, якими регулюються різні види звільнення від покарання (передумови, підстави, кримінально-правові наслідки); нарешті, масштабне узагальнення судової практики у сфері застосування інституту звільнення від покарання,

виявлення у цій частині системних проблем і обґрунтування шляхів їх вирішення. Зазначені і деякі інші результати дисертаційного дослідження О.П. Гороха характеризуються найвищим ступенем наукової новизни.

У той же час автору вдалося вдосконалити такі наукові положення, які хоча і відомі у науці кримінального права, але автор вніс свій вагомий вклад в їх розвиток. Це стосується визначення поняття кримінально-правового інституту звільнення засудженої особи від покарання, а також законодавчої дефініції звільнення від покарання; забезпечення системності міжгалузевого інституту звільнення від покарання; уніфікації термінології; вироблення правил формалізації матеріальної підстави заміни невідбутної частини покарання та умовно-дострокового звільнення від відбування покарання з використанням розробленої автором системи балів; пропозиції щодо вдосконалення та забезпечення єдності судової практики у справах про звільнення від покарання.

Зазначені та деякі інші положення дисертації, що мають наукову новизну, дають підстави для висновку, що робота містить науково обґрунтовані результати, що розв'язують важливу науково-прикладну проблему у науці кримінального права, а саме: проблему звільнення засуджених від покарання.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій та їх достовірність.

Відомо, що обґрунтованість та достовірність наукових висновків, положень чи рекомендацій базується на тому, який обрано предмет дослідження та якими методами та об'єктивними даними користувався дослідник для досягнення поставленої мети дослідження.

Предметом дослідження є звільнення від покарання як кримінально-правове явище і як кримінально-правовий інститут. Мета дослідження – розробка концепції ефективної системи видів звільнення від покарання.

Для досягнення цієї мети дисертант дослідив кримінально-правове явище звільнення від покарання шляхом вивчення та узагальнення судової

практики (всього 7551 судових рішень) у справах про звільнення від покарання, що були розглянуті судами України протягом 2006-2018 р.р.; практику ЄСПЛ; узагальнення судової практики, здійснені Верховним Судом України, Вищим Спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ, апеляційними судами м. Києва та областей України, а також статистичні дані Державної судової адміністрації щодо застосування норм про звільнення від покарання протягом 2004-2018 рр.

Оскільки предметом дослідження є і кримінально-правовий інститут звільнення від відбування покарання, то автор дуже детально проаналізував всю систему кримінально-правових норм не тільки в їх статичному стані, але й «життя» цих норм у судовій практиці (у динаміці). При цьому цей аналіз зроблено як на базі власних узагальнень, так і базується на широкій науковій основі. Достатньо вказати на те, що дисертант використав 1274 джерела як загальнотеоретичної літератури, так і літератури вузькоспеціальної спрямованості.

При цьому автор підходить до розв'язання будь-якої проблеми з позиції від загально-теоретичного до конкретного, одиничного. І тому переважна більшість його аргументів є переконливими, свідчать про високу ступінь обґрунтованості і достовірності запропонованих положень, висновків і рекомендацій.

Особливої уваги заслуговує підрозділ дисертації, присвячений обґрунтуванню методології проведеного дослідження. Дуже рідко можна зустріти таку розгорнуту аргументацію щодо вибору методів дослідження, врахування загальних принципів методології дослідження: об'єктивності, всебічності, єдності історичного та логічного, системності, детермінізму, діалектичного розвитку, достовірності та єдності теорії і практики, а також критеріїв науковості юридичного знання: теоретичності, об'єктивності, несуперечливості, раціональності, обґрунтованості; емпіричного підтвердження; рефлексивного контролю.

О.П. Горох ретельно обґрунтовує вибір кожного методу дослідження: діалектичного; системного; догматичного; соціологічного; історико-правового; порівняльно-правового; методу моделювання (с. 24-36).

Все вищезгадане дозволило автору запропонувати авторську редакцію Розділу XII Загальної частини КК України «Звільнення від покарання» та підготувати розгорнутий проект Постанови Верховного Суду «Про застосування законодавства у справах про звільнення від покарання».

Наукове і практичне значення результатів дослідження

О.П. Горох представив завершене дослідження, яке являє собою значне досягнення у науці кримінального права; дисертація містить наукообґрунтовані положення, висновки і результати, які характеризуються єдністю змісту, логічною побудовою роботи, яка написана чіткою, ясною та зрозумілою мовою, науковим стилем.

Найважливіші досягнення автора знайшли відображення у його монографії «Сучасні кримінально-правові проблеми звільнення від покарання та його відбування» (Київ, 2019 р.) та багатьох наукових публікацій. Положення роботи широко використовуються у навчальному процесі вищих навчальних юридичних закладах України, в практиці судових органів України.

Положення, висновки та результати дослідження О.П. Гороха є доброю базою, складовою частиною Концепції нової редакції КК України, над якою зараз розпочинається робота в Україні, а запропонований автором проект розділу XII Загальної частини КК України «Звільнення від покарання» може стати частиною оновленої редакції КК України.

Як один із членів робочої групи з підготовки Концепції та проекту нової редакції КК України запрошую О.П. Гороха приєднатись до цієї роботи.

Дискусійні положення дисертації:

1. Одне із таких положень стосується співвідношення об'єкту, предмету та теми дослідження у співставленні зі змістом дисертації.

Тема дисертації має назву «Звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України». По суті це і є предмет дослідження (с.1).

Звертає на себе увагу та обставина, що автор акцентує увагу саме на дослідженні такого кримінально-правового явища як звільнення від покарання за кримінальним правом (а не законодавством) України. Але якщо взяти до уваги, що кримінальне право – це система кримінально-правових норм, що регулюють суспільні відносини між державою і злочинцями з приводу покладання на злочинців кримінальної відповідальності або інших заходів кримінально-правового характеру чи звільнення їх від цих заходів, то, природно, можна зробити висновок, що предметом дослідження О.П. Гороха і є сукупність (система) кримінально-правових норм, що регулюють діяльність держави в особі суду щодо звільнення злочинців від покарання.

А оскільки ця система кримінально-правових норм, як стверджує дисертант, утворює інститут звільнення особи від покарання, то логічно зробити висновок, що і предметом його дослідження є інститут звільнення злочинця від покарання.

По суті, це стверджує і сам автор. Так, Розділ I дисертації має назву «Концептуальні засади вчення **про інститут звільнення від покарання**». У підрозділі 1.1, присвяченому методології дослідження, дисертант прямо пише, що, «обираючи методи дослідження вчення **про інститут звільнення від покарання**, ми спиралися на визначені об'єкт та предмет дослідження, його мету та завдання» (с.24). Підрозділ 2.2 має назву «Звільнення від покарання як **інститут кримінального права України**» і зміст цього та інших підрозділів дисертації доводить, що **автор досліджує саме інститут звільнення від покарання**, а також практику застосування норм цього інституту.

Отже, визначає автор, звільнення від покарання як кримінально-правовий інститут – це «зовнішньо оформлений структурний елемент галузі кримінального права (її Загальної частини), що становить систему

кримінально-правових норм, покликаних цілісно регулювати певні суспільні відносини на різних етапах реалізації кримінальної відповідальності засудженої особи» (с.61). О.П. Горох, таким чином, обґрунтовує, що кримінально-правові норми про звільнення від покарання утворюють самостійний інститут кримінального права, який охоплює сім субінститутів (с.57-58), які послідовно досліджені ним у наступних п'яти розділах дисертації.

Зазначене дає підстави стверджувати, що предметом дослідження автора є саме інститут звільнення від покарання за кримінальним правом України як елемент механізму кримінально-правового регулювання правовідносин між державою і особами, які підлягають звільненню від покарання. В такому випадку об'єктом дослідження виступають не тільки правові відносини у сфері звільнення від покарання як зазначає дисертант (с.10), а зазначений цілісний механізм (система правових норм, юридичні факти і правовідносини) звільнення особи від реальної кримінальної відповідальності, яке можливе з моменту набрання законної сили обвинувальним вироком суду і, за загальним правилом, до моменту погашення або зняття з особи судимості.

2. О.П. Горох досліджує проблему визначення місця кримінально-правового інституту звільнення від покарання в системі кримінального права (с.38).

Відштовхуючись від теоретичних розробок щодо структури права і спираючись на роботи вітчизняних вчених, автор виділяє в структурі Загальної частини кримінального права, крім окремих правових норм, їх організовані об'єднання, такі як субінститут права, інститут права, підсистема інститутів, підгалузі права і галузь права.

Зокрема, О.П. Горох в інституті звільнення від покарання виділяє, як зазначалось, 7 субінститутів, а саме: 1) звільнення засудженого від призначення покарання; 2) звільнення від призначеного покарання; 3) звільнення від відбування покарання з випробуванням; 4) звільнення від

відбування покарання; 5) звільнення від подальшого відбування покарання; б) заміни невідбутої частини покарання більш м'яким; 7) пом'якшення покарання (с.57-58).

І з цим можна погодитися. Разом з тим відомо, що первісним елементом кримінально-правового інституту є окрема кримінально-правова норма. І автор в декількох місцях роботи вказує на кримінально-правові норми, на норми кримінального законодавства, на норми законодавства кримінального циклу тощо. Але на сторінках дисертації ми не знайдемо визначення чи наведення прикладу кримінально-правової норми як первісного елемента системи норм інституту або субінституту звільнення від покарання.

А між тим, саме від розуміння автором того, що є кримінально-правовою нормою, яка її структура тощо, залежить вирішення багатьох практичних питань рецензованого дослідження.

Зокрема, О.П. Горох відстоює позицію, що звільнення від відбування від покарання з випробуванням не може бути застосовано до осіб, які вчинили корупційні злочини, у випадку затвердження вироком суду угоди про визнання вини. Автор підтримує позицію криміналістів, згідно з якою норми, що передбачені у частині 1 та частині 2 статті 75 КК, є такими, що співвідносяться як загальна та спеціальна, в якій збережено всі ті вимоги, які передбачені загальною нормою (с.180).

Але і в цьому випадку дисертант так і не визначив ці норми та їх структурні елементи. Разом з тим, якщо виходити з того, що кримінально-правова норма структурно представлена у виді гіпотези та диспозиції, то норма, що передбачена у частині 1 ст.75 КК, виглядає так: якщо особа засуджена за вчинення злочину, крім корупційного, до покарання у виді виправних робіт, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, а також позбавлення волі на строк не більше п'яти років, і суд, враховуючи тяжкість злочину, особу винного та інші обставини справи, дійде висновку про можливість виправлення засудженого від відбування

покарання (це є гіпотезою норми), то суд **може прийняти** рішення про звільнення такої особи від відбування покарання з випробуванням (диспозиція норми).

Інша ситуація складається при конструюванні структури норми, передбаченої у частині 2 статті 75 КК: якщо суд затвердив угоду про визнання вини, в якій сторонами угоди узгоджено покарання у виді виправних робіт, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, позбавлення волі на строк не більше п'яти років, а також звільнення винної особи від відбування покарання з випробуванням (гіпотеза), то суд **приймає рішення** про звільнення особи від відбування покарання з випробуванням (диспозиція).

В такому випадку виникають питання, як співвідносяться зазначені норми? За якими ознаками слід вважати, що норма, яка передбачена в ч.1 ст.75 КК України є загальною, а норма, що передбачена в ч.2 ст.75 КК, є спеціальною? На якій підставі робиться висновок, що норма ч.2 ст.75 КК зберігає всі ті вимоги, які передбачені в нормі ч.1 ст.75 КК тощо?

Вочевидь, що автору слід було визначитися з первісним елементом системи норм, що утворюють інститут звільнення від покарання (поняттям, ознаками та структурою кримінально-правової норми), і це дозволило б вирішити ряд практичних питань нормативного регулювання окремих видів звільнення від покарання.

3. Автор дослідження вчасно актуалізував питання про принципи і засади застосування інституту звільнення від покарання. Можна погодитися з ним в тому, система принципів інституту звільнення від покарання складається із принципів кримінального права, що мають специфічний прояв у разі звільнення від покарання (зокрема, верховенство права, законність, гуманізм, справедливість, індивідуалізація звільнення від покарання), а також власне інституціональних принципів звільнення від покарання (обґрунтованість та вмотивованість звільнення від покарання в судовому рішенні; урахування інтересів потерпілого від злочину у разі звільнення від

покарання; невідворотність покарання у разі порушення умов звільнення від покарання (с.97).

Дисертант послідовно аналізує прояв кожного із зазначених принципів у змісті і застосуванні норм інституту звільнення від покарання. Але виникає питання про субординаційність цих принципів. Автор вірно стверджує, що всеосяжність принципу верховенства права дозволяє проникати йому у всі без винятку життєві сфери, зокрема і в правове регулювання безлічі спірних ситуацій у межах інституту звільнення від покарання (с.98). І в той же час схвально відноситься до судової практики, коли суди законно, на думку автора, відмовляють у задоволенні подань про звільнення від подальшого відбування покарання у виді громадських робіт осіб, визнаних інвалідами першої або другої групи, та осіб, що досягли пенсійного віку, а також жінки, яка стала вагітною (ч.3 ст.37, ч.6, 9 ст.154 КВК України); звільнення від подальшого відбування покарання у виді виправних робіт жінки, яка стала вагітною (ч.6 ст.42, ч.9 ст.154 КВК України); звільнення від подальшого відбування покарання у виді обмеження волі осіб з інвалідністю першої і другої групи, а також осіб, що досягли пенсійного віку (ч.9 ст.59, ч.6 ст.154 КВК України). Дисертант вважає, що інше правозастосування слід визнати наразі неправильним застосуванням закону про кримінальну відповідальність, що є підставою для скасування судового рішення судом апеляційної чи касаційної інстанції, і що зазначена колізія потребує виправлення шляхом внесення змін у кримінальне законодавство (с.87). Автор виправдовує таку практику тим, що КК України не передбачає можливості звільнення зазначених осіб від відбування покарання, не дивлячись на те, що зазначені види звільнення від покарання передбачені другим кодифікованим нормативно-правовим актом – Кримінальним виконавчим кодексом України, що суперечить Кримінальному кодексу України (с.85-86).

Точно так, аналізуючи судову практику заміни невідбутої частини виправних робіт штрафом (ч.2 ст.46 КВК України) (до внесення змін у

вересні 2016 року в Кримінальний виконавчий кодекс), дисертант відмічає, що норми кримінального (ст.82 КК) і колишнього кримінального виконавчого законодавства (ч.2 ст.46 КВК) мали однакові підстави і передумови застосування і суди (саме у зв'язку зі схожістю порівнювальних норм) у результативній частині судового рішення, на думку автора, помилково посилалися на ст.82 КК, а у вступній та мотивувальних частинах ухвал йшлося про застосування ч.2 ст.46 КВК. В той же час автор віддає належне суддям, які відмовляли в задоволенні подань про заміну виправних робіт штрафом, оскільки така заміна не була передбачена КК України (с.88).

По суті, мова йде про співвідношення принципів верховенства права і законності в міжгалузевому інституті звільнення від покарання.

Докторант схиляється до думки щодо пріоритетності в зазначених випадках принципу законності. При цьому він, зокрема, використовує позицію М.І. Панова про співвідношення фундаментальної науки кримінального права з прикладними науками кримінально-правового циклу і виходить з того, що категорії, поняття, які формулює кримінально-правова наука, мають основоположне значення для інших споріднених наук.

Але в нашому випадку йдеться не про співвідношення наукових понять, а про співвідношення положень законів: КК, КПК і КВК України. Всі ці кодифіковані закони мають однакову юридичну силу і не підпорядковані один одному. Відомо, що ч.3 ст.3 КК передбачає, що «злочинність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим Кодексом», а в дійсності окремі такі наслідки, як деякі види звільнення від покарання, передбачені не в КК, а в КПК і КВК України. Звісно, що така ситуація не відповідає вимогам ч.3 ст.3 КК України. Але чи можна підтримати позицію автора, який виправдовує рішення окремих судів, які відмовляють у звільненні від відбування покарання лише на тій підставі, що такі види передбачені в КПК чи КВК, а не в КК України? (с.86).

На мій погляд, суди повинні керуватися Конституцією України, яка в ст.8 закріпила положення, що в Україні визнається і діє принцип

верховенства права, складовими якого є, зокрема, правова визначеність і справедливість.

І якщо не в КК України, а в іншому законі (КПК чи КВК) передбачений певний вид звільнення від покарання і є підстави для його застосування, то суд повинен керуватися саме положеннями цього закону, вирішуючи справу керуючись принципом верховенства права, а не законності.

А щодо досягнення галузевої чистоти, то тут треба погодитися з дисертантом, що всі види звільнення від покарання треба помістити в одному із розділів КК у новій його редакції, яку і запропонував О.П. Горох.

4. О.П. Горох аналізує таку підставу звільнення від покарання, яка вироблена судовою практикою, а саме: коли санкцією закону, за яким засуджена особа, передбачено лише такі покарання, які (з огляду на її вік чи стан) не можуть бути до неї застосовані, суди нерідко вирішують цю проблему, керуючись роз'ясненням Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 року № 7 (абз.7 п.8), згідно з яким суд у таких випадках за наявності до того підстав повинен закрити справу і звільнити особу від кримінальної відповідальності, або постановити обвинувальний вирок і **звільнити засудженого від покарання (с.89)**. Дисертант вважає, що таке правозастосування є незаконним і є, по суті, застосуванням закону за аналогією, оскільки звільнення засудженого від покарання, яку зазначив Пленум Верховного Суду України, не передбачено КК України (с.89).

Крім того, про застосування закону за аналогією автор згадує і у зв'язку з обґрунтуванням актуальності розробки принципів і загальних засад звільнення від покарання. Дисертант відмічає, серед іншого, що суди **вимушено послуговуються за аналогією** принципами та загальними засадами іншого правового інституту – інституту призначення покарання. Наприклад, оцінюючі справедливість застосування до засудженого звільнення від покарання з випробуванням (ст.75 КК), суди подекуди посилаються на принципи призначення покарання та положення, що визначають загальні засади призначення покарання (ст.65 КК) (с.93).

Аналізуючи позицію автора із зазначених проблем, виникає питання загального характеру, а саме: чи допустимо взагалі застосування положень Загальної частини КК за аналогією?

Виходячи із змісту дисертації, можна зробити висновок, що її автор негативно відповідає на це питання. Але можна подивитися на проблему і з іншого боку.

Згідно з ч.4 ст.3 КК «застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією заборонено». Дійсно, неможна покладати кримінальну відповідальність на особу, яка вчинила хоча і суспільно небезпечне діяння, але якщо таке діяння не містить ознак певного складу злочину, передбаченого в КК України. не можна застосовувати кримінальний закон за аналогією в частині визначення злочинності і караності суспільно небезпечного діяння як злочину у випадку, коли КК не передбачає таке діяння в якості злочинного. Але чи правильно відмовляти суду в праві на застосування закону за аналогією у випадку визначення кримінально-правових наслідків засудженій особі, якщо при виконанні покарання виникають обставини, аналогічні тим, що передбачені в КК на момент ухвалення вироку (наприклад, інвалідність, вагітність жінки, народження дітей тощо)?

Згідно із ч.1 ст.3 КК законодавство України про кримінальну відповідальність становить КК України, який ґрунтується на Конституції України та загальноновизнаних принципах і нормах міжнародного права.

Згідно із статтею 8 Конституції України «В Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй».

Не можна виключати ситуацій, коли в Загальній частині КК виявляються прогалини і навіть помилки, зокрема, пов'язані із формуванням передумов і підстав звільнення особи від покарання. На мій погляд, суд може застосувати певні положення Загальної частини КК за аналогією, якщо це

відповідає конституційному принципу верховенства права і поліпшує правове становище засудженої особи.

Висловлені мною дискусійні положення носять загальний характер в науці кримінального права і кожен автор, у тому числі дисертант, має право на відстоювання своєї позиції з наведенням, звичайно, відповідних аргументів.

Таким чином, хочу констатувати, що дисертація Олексія Петровича Гороха на тему «Звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України» повністю відповідає вимогам, які пред'являються до докторських дисертацій з юридичних наук та Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №507, а її автор – Горох Олексій Петрович – цілком заслуговує на присудження йому наукового ступеню доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія, кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент
 доктор юридичних наук, професор,
 академік-секретар відділення
 кримінально-правових наук
 Національної академії правових наук
 України

Ю.В. Баулін

Ю.В. Баулін

19.06.2019 р.

Підпис	<i>Баулін Ю.В.</i>
Засвідчую	<i>Ю.В.</i>
Нач.ВК	<i>19.06.2019</i>
	р.